

מסורת הש"ס

- (א) [לעיל ח"א: קמ"ד:]
- (ב) [כריתות כ"א: א.] (ג) [י"ז]
- ד' [מ"ד] (ד) [פסחים פ"ג, א.]
- (ה) [ש"ס פ"ג מ"א, א.] (ו) [ש"ס, א.] [לעיל ט"ז:]

תורה אור הש"ס

1. וכל הולך על פסיו בכל התורה הולכת על ארבע טמאים הם לכם כל הנגע בנבלתם יטמא עד הערב: והשוא את נבלתם יבטל בגדיו וטמא עד הערב טמאים הקהל יבטל: ויקרא י"א, כ"ו, כ"ח

גליון הש"ס

גמ' וקולית השריץ: לאו דוקא דהא שרץ טמא כדעשה אלא דיעק פירכה מנבלה ושרץ דנקט אשניות לנשואי ה"א. רמב"ם ח"ד י"ב דף דף ע"ד ד"ה אין זומים:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אבי וכו' לא מטמי משום אכיל: (ב) ד"ה טמא וכו' בבעלי חיים: (א) תוס' ד"ה נוגע וכו' לא אינטיק ליה למתני:

מוסף רש"י

שימוש נותר. שומר כהן מוח חוק למנו וימנעוהו העלמות הללו, מטמאין את הידים, כותר עלמו שגורו חכמים שיטתא את הידים (פסחים פ"ג). בסיס. כדממנעין כו' (שמות ל) כפיסיה (ש"ס).

וקולית המוקדשים. במסכת פסחים (דף ק"ב:) תנן הפגול והנוטר מטמאין את הידים דגזרי בהו רבנן משום חשדי כהונה ועללי כהונה כדמפרש התם וגזרו אף בעלמות ששימשו נותר: נבלה אין עלמותיה מטמאים דכתיב (ויקרא י"א) בנבלתה ולא בעלמותה וכן שרץ הלכך

קטומים טהורים אף מלטמא במשא וכ"ש מגע דאי אפשר לו ליגע ואע"ג דשומר מכניס ומוליא טומאה ה"מ דצבר שאפשר ליגע בטומאה עלמה ואפילו לא נגע בה אלא בשומר טמא אכל היכא דאי אפשר ליגע בטומאה עלמה אין שומר מטמא: **נקיטם כל שוא.** אפילו כחוט השערה שאפשר להכניס בו חוט השערה של ראשו או וקנו והרי הוא מטמא כדן כדלקמן [קמ"ד:]

גמ' ואי דליכא כוים מוח מצפנים טומאה בוקעת ועולה. קוביא היא אמאי אין מטמא בזהל הרי אין לה חלל טפח וקיימא לן בצרכות (דף י"ט:) כל חלל שאין בו טפח אינו חוץ בפני המת: ואי קסבר מוח מצפנים מעלה ארוכה לבשר מבחוץ אע"ג דליכא מוח האויל וצמחברו לוי סוף המוח לזה שהרי פעמיה שהמו כולו כלה וחור וע"י המוח גדל הבשר מלמעלה א"כ בלא צער ובלא מוח חשיב אבר כל עכ"ל חלול ותנן (אהלות פ"א מ"ו) האצרים אין להן שיעור אפילו פחות מכזית מן המת ופחות מכעדשה מן השרץ: **קסבר אין מוח מצפנים מעלה ארוכה.** לבשר מבחוץ והכל האויל וליכא צער אין סופו והעלות ארוכה כתיב ולא אבר מיקרי: א"ה **במוקדשין אמאי טמאים.** הרי לא שימשו נותר דאין נותר בפחות מכוית: **כי נקבו אמאי טמאין.** ה"א אמרת דאין שומרין מלטרפין לטומאה חמורה: **רישא.** דקולית המת: **דליכא כוים.** לפיכך אין מטמא בזהל: **סיפא.** מוקדשים ושרץ ונבלה: **דליכא כוים.** לפיכך גבי מוקדשין איכא טשיעור נותר וגבי נבלה ושרץ איכא שיעור לטמא: **ומאי קמ"ל.** כיון דרישא ליכא כוית וזאכתי לא אשמעינן דעכ"ל כשעורה מטמא בנגע ולא בזהל וכוית מן הנבלה מטמא: **מילי מיני.** כל דבר שאשנה טמאנו אשמעינן טמאנו בכל חד וחד מה שהרעה זה לא הרעה זה: **רישא.** אשמעינן מדלל טימא בזהל על כרחיך שמעת מינה דמוח מצפנים אין מעלה ארוכה מבחוץ דאי מעלה בין אית ביה בין לית ביה טמא: **מילתא היא.** כמות עלמו ואינטיק לאשמעינן דכי הוא כדכר מרי משום דבפסחים (דף ק"ב:) לא תנן אלא הפגול והנוטר אבל שמושו לא תנן ואשמעינן מתניתין דמשום דשימשו כוית נותר מטמא אפי' כשהיא סתומה ולא נגע במוח טמא משום עכ"ל

אזני אמר לעולם מוח מעלה ארוכה. דמטמא בזהל משום שיעור לא יטמא (א) דעכשיו שיי' בה לרועה שלא שיפה: **טמאה.** ואפילו אין בה לא צער ולא מוח דמוח שהיה עתיד לצא מצפנים מעלה ארוכה וכיון דלרועה (ב) בעלי חיים מעלה ארוכה השתא נמי אבר הוא ולא צעי שיעור: **לרעה.** סביב צדי ואפילו במקום אחד: דקל אס' מטול ממנו לרועה סביב הוא מתיבש שלא הנחת דרך לשרף לעלות מן הקרקע למעלה ממקום שנקלף ואס' תקליפנו לארכו ומשייר לכו אחד יש דרך לשרף לעלות: **לעולם.** רישא דליכא כוית דלא מוקמינן מתניתין בתי טעמי וא"ל ליכא כוית הויא מטמא בזהל דמוח מצפנים מעלה ארוכה: **ומאי נוגע מאהיל.** מאהיל נמי במשמע כדמפרש ואויל דליכא תנא דקרי למאהיל נוגע: **אמאי טהורים.** עכ"ל גופיה אבר הוא ובלא מוח נמי מטמא וסתומה מתיבש: **המסקנא.** יבש ונעקר בתוך החלל יודעוהו לא מעלה ארוכה: **גבי מס.** אף על גב דאינו מעלה ארוכה מטמא בזהל דהא בלא חשיבות אבר ה"א איכא שיעור וסתומה לא מהניא ביה דטומאה בוקעת ועולה ומוקדשים הרי שמשו נותר: **נבלה כיון דמתקשקש הוא.** ושוב אינו מעלה ארוכה לאו אבר הוא הלכך ינקבו דאפשר ליגע מטמאים משום שיעור לא ינקבו לא דלאו אבר הוא דהשתא גרע מקולית שיש בה כעדשה מוח לח דההוא מעלה ארוכה הוא: אף אטן נמי סיניא. דקרי למאהיל נוגע:

העור והרוטב פרק תשיעי חולין

קבה.

נוגע אין מאהיל א"א. וא"ת מנא ליה למידק מאהיל לא אי משום דלא קמני לה הא לא קמני נמי משא אע"ג דעכ"ל כשעורה מטמא במשא וי"ל דמשא לא אכטריך (א) למתני אבל אכל הוה ליה למתני כיון דאין עכ"ל מטמא בזהל אע"ג דלא מתני ליה במוקדשין מ"מ הוה ליה למתני באפי נפשיה אמת אע"ג דלא הוה אהל דומיא דנוגע דנוגע בכל מקום טמא אכל מאהיל לא מטמא אלא כנגד המוח מ"מ צמחי דהוה למתנייה ואס' תאמר ולשני ליה הא מני רבי יוסי דלית ליה טומאה בוקעת ועולה לקמן בשמעמין ושמת לא מסתבר ליה לאוקומה כרי יוסי: **וואי מוח שבפנים מעלה ארוכה מבחוץ.** פירש הקוטרוס אע"ג דליכא מוח כלל וזה דחקו מדלל מוקי לה דלית ביה מוח וצמח דחק דמדנקט קולית משמע דמריי ה"א ליכא מוח קמת: **א"י הכי מוקדשים בו.** פירוש צלמא אי איירי דליכא כוית א"ש מוקדשין אפי' למ"ד בערבי פסחים (פסחים קמ"ב.) נותר בצביעה דכל חד איירי שיעור ידיה אלא כיון דצמת איירי דליכא שיעור מוקדשין אמאי כו' תימה דמרי קמ"ל רב מרי ממתנייה ה"א ועוד דצפ' כיצד לולין (ש"ס דף פ"ג.) מיימי סייעתא לרב מרי ודחי לה ליימי דך מתניתין דהכא ונראה דרב מרי אשמעינן עלמות שמשו נותר כבר אפי' אין בהן עכשיו כלום ומתני' איכא לאוקומי דליכא איתיה כוית ומ"מ חדש הוא דליכא שיעור נותר צבולס ובפסחים דבעי למחוי מעלמות פסח דקאמר אלא לאו דלית ביה מוח היינו שהיה בה מוח כבר דעכשיו לא קאמר דפשיטא דעטוין שרפה משום מוח: **הכא במאי עסקינן בששיפה.** דמו לא מעלה ארוכה והלכך כיון דליכא כוית מוח לא מטמא בזהל דליכא שיעור ולא הוה נמי אבר אלא אשמעינן דשיפה אינו מטמא בזהל:

ומאי נוגע דקתני מאהיל. וקמ"ל דנוגע היינו מאהיל ומלטרפין וא"ת ליתני כוית מן המת הנוגע בו טמא ואנא ידענא דנוגע היינו מאהיל וי"ל דלא הוה שמעינן ליה מהכא אלא משום דקיס לן בעלמא דכוית מן המת מטמא בזהל אכל השתא דקתני קולית י'מן המת וקתני נוגע מוכיח דנוגע היינו מאהיל דאי אפשר ליגע במוח ממש בתוך הקולית אלא ע"י אהל: **הכא במאי עסקינן בכזית מוח המתקשקש.** ה"א דלא קאמר כששיפה כדאמר לעיל אפשר דסבירא ליה דשיפה מעלה ארוכה מבחוץ: אמר

שיטה מקובצת

אין מוקדשין קמ"ל שימוש: (א) חלול ותנן בנהר פ' יוצא דופן ודף נ"ך מנן (א) האברים אין להם שיעור אפי' פחות מכזית מן המת ופחות מכזית נבלה ופחות מכעדשה: איכא שמוש נותר וגבי שרץ ובלה איכא שיעור: (א) ליכא כוית וכי אכתי לא שמעינן: (א) מילי מילי כל דבר דובר ששנה במשנתנו אשמעינן טמא בכל חד מה: (א) בין לית ביה הוה מטמא: (א) דמשום דשמשה כוית נותר מטמא: (א) לא מטמא משום אבר ובמוקדשין: (א) נעקק בתוך החלל דההוא לא מעלה: (א) דקתני קולית המת וקתני:

(א) צמת הוא ששנה בזהלות (פ"א מ"ו) אכל מיימי לה גס בנה שס ומעלה (דף י"ז).

ומאי נוגע דקתני מאהיל. וקמ"ל דנוגע היינו מאהיל ומלטרפין וא"ת ליתני כוית מן המת הנוגע בו טמא ואנא ידענא דנוגע היינו מאהיל וי"ל דלא הוה שמעינן ליה מהכא אלא משום דקיס לן בעלמא דכוית מן המת מטמא בזהל אכל השתא דקתני קולית י'מן המת וקתני נוגע מוכיח דנוגע היינו מאהיל דאי אפשר ליגע במוח ממש בתוך הקולית אלא ע"י אהל: **הכא במאי עסקינן בכזית מוח המתקשקש.** ה"א דלא קאמר כששיפה כדאמר לעיל אפשר דסבירא ליה דשיפה מעלה ארוכה מבחוץ: אמר

ששימש את הנוטר: לא ינקבה לא. דבעינן אפשר ליגע כתיב טעמא צדיא לקמן [קמ"ד:] ומתניתין בשפה נסרה צמגל או צסקין דמו לא מעלה ארוכה והלכך כיון דליכא כוית מוח דמטמא בזהל משום שיעור לא יטמא (א) דעכשיו שיי' בה לרועה שלא שיפה: **טמאה.** ואפילו אין בה לא צער ולא מוח דמוח שהיה עתיד לצא מצפנים מעלה ארוכה וכיון דלרועה (ב) בעלי חיים מעלה ארוכה השתא נמי אבר הוא ולא צעי שיעור: **לרעה.** סביב צדי ואפילו במקום אחד: דקל אס' מטול ממנו לרועה סביב הוא מתיבש שלא הנחת דרך לשרף לעלות מן הקרקע למעלה ממקום שנקלף ואס' תקליפנו לארכו ומשייר לכו אחד יש דרך לשרף לעלות: **לעולם.** רישא דליכא כוית דלא מוקמינן מתניתין בתי טעמי וא"ל ליכא כוית הויא מטמא בזהל דמוח מצפנים מעלה ארוכה: **ומאי נוגע מאהיל.** מאהיל נמי במשמע כדמפרש ואויל דליכא תנא דקרי למאהיל נוגע: **אמאי טהורים.** עכ"ל גופיה אבר הוא ובלא מוח נמי מטמא וסתומה מתיבש: **המסקנא.** יבש ונעקר בתוך החלל יודעוהו לא מעלה ארוכה: **גבי מס.** אף על גב דאינו מעלה ארוכה מטמא בזהל דהא בלא חשיבות אבר ה"א איכא שיעור וסתומה לא מהניא ביה דטומאה בוקעת ועולה ומוקדשים הרי שמשו נותר: **נבלה כיון דמתקשקש הוא.** ושוב אינו מעלה ארוכה לאו אבר הוא הלכך ינקבו דאפשר ליגע מטמאים משום שיעור לא ינקבו לא דלאו אבר הוא דהשתא גרע מקולית שיש בה כעדשה מוח לח דההוא מעלה ארוכה הוא: אף אטן נמי סיניא. דקרי למאהיל נוגע:

עין משפט נר מצוה

נא מ"מ פ"ח מהלכות אבות הטומאות ה"ל ד: נבא ב מ"מ פ"א שם ה"ל ד: נבא ג ד מ"מ פ"ב מה"ל טומאת מת ה"ל ה ופ"ב מה"ל אבות הטומאות ה"ל יא ופ"ד הלכה ט: ה ו ד מ"מ פ"ד מה"ל טומאת מת ה"ל יד:

שיטה מקובצת

אין מוקדשין קמ"ל שימוש: (א) חלול ותנן בנהר פ' יוצא דופן ודף נ"ך מנן (א) האברים אין להם שיעור אפי' פחות מכזית מן המת ופחות מכזית נבלה ופחות מכעדשה: איכא שמוש נותר וגבי שרץ ובלה איכא שיעור: (א) ליכא כוית וכי אכתי לא שמעינן: (א) מילי מילי כל דבר דובר ששנה במשנתנו אשמעינן טמא בכל חד מה: (א) בין לית ביה הוה מטמא: (א) דמשום דשמשה כוית נותר מטמא: (א) לא מטמא משום אבר ובמוקדשין: (א) נעקק בתוך החלל דההוא לא מעלה: (א) דקתני קולית המת וקתני:

(א) צמת הוא ששנה בזהלות (פ"א מ"ו) אכל מיימי לה גס בנה שס ומעלה (דף י"ז).

ששימש את הנוטר: לא ינקבה לא. דבעינן אפשר ליגע כתיב טעמא צדיא לקמן [קמ"ד:] ומתניתין בשפה נסרה צמגל או צסקין דמו לא מעלה ארוכה והלכך כיון דליכא כוית מוח דמטמא בזהל משום שיעור לא יטמא (א) דעכשיו שיי' בה לרועה שלא שיפה: **טמאה.** ואפילו אין בה לא צער ולא מוח דמוח שהיה עתיד לצא מצפנים מעלה ארוכה וכיון דלרועה (ב) בעלי חיים מעלה ארוכה השתא נמי אבר הוא ולא צעי שיעור: **לרעה.** סביב צדי ואפילו במקום אחד: דקל אס' מטול ממנו לרועה סביב הוא מתיבש שלא הנחת דרך לשרף לעלות מן הקרקע למעלה ממקום שנקלף ואס' תקליפנו לארכו ומשייר לכו אחד יש דרך לשרף לעלות: **לעולם.** רישא דליכא כוית דלא מוקמינן מתניתין בתי טעמי וא"ל ליכא כוית הויא מטמא בזהל דמוח מצפנים מעלה ארוכה: **ומאי נוגע מאהיל.** מאהיל נמי במשמע כדמפרש ואויל דליכא תנא דקרי למאהיל נוגע: **אמאי טהורים.** עכ"ל גופיה אבר הוא ובלא מוח נמי מטמא וסתומה מתיבש: **המסקנא.** יבש ונעקר בתוך החלל יודעוהו לא מעלה ארוכה: **גבי מס.** אף על גב דאינו מעלה ארוכה מטמא בזהל דהא בלא חשיבות אבר ה"א איכא שיעור וסתומה לא מהניא ביה דטומאה בוקעת ועולה ומוקדשים הרי שמשו נותר: **נבלה כיון דמתקשקש הוא.** ושוב אינו מעלה ארוכה לאו אבר הוא הלכך ינקבו דאפשר ליגע מטמאים משום שיעור לא ינקבו לא דלאו אבר הוא דהשתא גרע מקולית שיש בה כעדשה מוח לח דההוא מעלה ארוכה הוא: אף אטן נמי סיניא. דקרי למאהיל נוגע: